

קובץ
הערות וביאורים

בלקו"ש, בנגלה ובחסידות

במדבר
גליון לג (קפב)

יצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראַי עוועניו • ברוקלין, ניו יאָרק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

ת ו כ ן ה ע נ י נ י ם

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

ג דאעפ"י שחסר פרט בהמצוה הרי קיים (המצוה) בדיעבד ג
ג בגדר מצות תפלה ג
ה כוונה בתפילה ה

נ ג ל ה

ז לימוד עם בן חמש למקרא ז

ח ס י ד ו ת

ט פעולת גיהינום של שלג ט

ש י ח ו ת

ט המקור שהר הוא כחי' צומח שבדומם ט
י שהאריז"ל והבעש"ט צמצמו המשכתם כשביל המקבלים י
יא ביאור דברי הרמ"א באו"ח סקנ"ו יא
יג עבד נרצע בא קודם ל"שלא כלו לו שש" יג
יג שהעיקר הוא הדירה יג
יג ע"ד להביא הילדים בחגה"ש לביהכנ"ס יג
יד אמירת תחנון בט"ו באייר יד
יד חותם פ"ה דאבות יד
יט הנפק"מ למעשה באם שייך אמירת "נחם" בשויו"ט יט

ה י ו ם י ו ם

יט הערות ללוח היום יום יט

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

א. בלקו"ש בהר ש.ז. סעיף ב' ואילך מבאר כ"ק אד"ש דכשם שיש חילוק בקיום המצוה בין לכתחילה ובדיעבד דכשחסר לו פרט שאינו מעכב אעפ"כ מקיים המצוה בדיעבד, עד"ז יש לפעמים חילוק בהמצוה עצמה שבמצב מסוים המצוה הוא יותר בשלימות ויש מצב שהמצוה איז מלכתחילה אויסגעשטעלט באופן שבמצב ההוא עושים המצוה חסר שלימות שחסר כמה פרטים ע"כ.

וע"ש בארוכה שמביא כמה דוגמאות וגם מספה"ע. ולכאור' יש להביא עוד דוגמא.

הנה כרא"ש סוף פסחים (ומובא בכ"י ריש סי' תס"ט) כתב ונראה דספק חשיכה יכול לברך וא"צ להמתין עד שיהא ודאי לילה כיון דהוי ספיקא דרכנן ועוד נראה דעדיף טפי סמוך לחשיכה משום תמימות. ועי' שם בכ"י שממשיך ולפיכך אמרו בתוס' דכיון דמדרכנן הוא טוב לספור ביום ראשון בספק חשיכה כדי שיהיו שבע שבתות תמימות ע"כ וע"ש דאין נוהגין כן אלא כל שסופר כלילה תמימות קרינן כ"י.

רואים שבאמת מצד כמה טעמים, (שיהוי מצות לא משהינן, חביבה מצוה בשעתה, ויש שלמדו מהכתוב מהחל חרמש בקמה) ובעיקר מצד תמימות יש לספור בתחילת הלילה ממש, וכמ"ש בשו"ע אדה"ז שם סעי' ג - מצוה מן המוכרח לספור בתחילת הלילה מיד אחר תפלת ערבית.

דהיינו שלכתחילה ולהידור (לכה"פ כליל ראשון) הי' צריך, מצד תמימות, לספור מתחילת הלילה ממש ומשום זה יש ראשונים הסוברים שצריך להתחיל מוקדם - אך לא עושים זאת משום - כל' הבי"י שם - אין להחמיר בתמימות בזה"ז שהוא מדרכנן טפי מספירה דאורייתא, ומשום זה לא סופרים בספק חשיכה, אבל הי' ראוי לספור מתחילת הלילה רק כנראה שמשום שלא יכולים לצמצם וכו' חוששין, ולפועל הדין הוא שכל הלילה כשר לספירה בין כך, ואין "בדיעבד" זה חסרון באדם במקיים (כי הרי א"א לצמצם כנ"ל) אלא בהמצוה שהוא כשר כל הלילה.

הרב משה אהרן צבי ווייס
- ברוקלין נ.י. -

ב. בגליון לב (קפא) שואל הר" א.י. כ.ג. על מה שנת' בלקו"ש פ' אמור ש.ז. דפסק הרמב"ם כריש הל' תפלה "מצות עשה להתפלל ככל יום", ולפי המבואר בהערה 34, שבקשת צרכיו הוא עיקר גדר מצות תפלה, אבל שבחו של מקום הי"ז בעיקר הקדמה לתפלה, והקשה דמשמע מכמה מקומות (עי"ש) שחפלת שבה אינו ענין של בקשת צרכיו רק הענין דהזכרת שבה וקדושת היום, נמצא דע"פ שיטת הרמב"ם הנ"ל, דכשכת חסר עיקר הקיום רמ"ע דתפלה שצ"ל ככל יום?

ורוצה לבאר שם, שמוכרח הרמב"ם לומר דגם תפילת שבת

ויו"ט הוא בגדר של בקשת רחמים, דאי לא נמצא דחסר הקיום דמ"ע דתפלה, עי"ש.

ויש להעיר מתשוי הרמב"ם סי' קל שכותב וז"ל: ... ואלו התחינות והבקשות ותפלות אשר העתיקו מספרי הגאונים לא תזי לא אמירתם לא ליחיד ולא לציבור, לא בשבת ולא בימים טובים מפני שחכמים ז"ל כאשר תיקנו דבר כדי לומר בשבת לחולה וכיוצא אמרו שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבא ורחמי מרובין והוא הודעה לבד ולא מנעו ברכות אמצעיות של י"ח כי אם מפני שהיא רחמים ותחנונים, והטעם כי התפלה עבודה נכונה לכבוד האל יתברך וצריך להזכיר בכל יום ענינא דיומא ובבא יום שבת ויום טוב צריך להיות שמח ונעלז ולהודות לאל אשר נתן מנוחה ליעמו ישראל שכתות ומועדים לשמחה, לא שיהי יום תענית וזעקה ויגון ואל יאמר בהם אלא הדברים הנאותים והמשמחים ולהזכיר נפלאותיו אשר עשה עם אבותיו ולנו זה הנראה בעיני... ע"כ.

הרי מובן מהני"ל, שס"ל להרמב"ם דכל ענין של "רחמים ותחנונים" מנעו חז"ל מלאמרו, ולא כפי שרצה לבאר בגליון הני"ל, שבשבת ג"כ יש בתפלה ענין של בקשת רחמים.

(ב) ולכאורה הי' אפשר לומר באו"א, דהנה בשו"ע אדה"ז סי' רסח סעי' ב (שמיוסד על מסי ברכות כא) - "לפי שמן הדין הי' ראוי לחקן גם בשבת ויו"ט כל ברכות האמצעיות כמו בחול ולהזכיר קדושת היום כעבודה כמו בריח וחוש"מ, אלא שמפני כבוד שבת ויו"ט לא הטריחוהו חכמים ותיקנו ברכה אחת אמצעיות לקדושת היום... " ולכאורה יש להקשות על דין הני"ל - איך דחו חז"ל ענין דבקשת צרכיו בשבת משום טרחא? וכן מקשים בדרושי חסידות על ר"ה שחל להיות בשבת שאין תוקעין בשופר - איך אפשר שחז"ל דחו מ"ע דאורייתא משום חשש "שמא יעבירונו כו"ו"

ומבואר כלשון כ"ק אדמו"ר שליט"א (לקו"ש ח"ז ע" 51) - כרייה שחל להיות בשבת דארף מען צו שופר ניט אנקומען, ווייל די ענינים וואס ווערן נמשך דורך תקיעת שופר (לאחרת חורבן בית ראשון), ווערן זיי בשבת נמשך מצד עצמו. עי"ש בארוכה.

נמצא מובן, דאע"פ שמצד הדין היו צריכין לחקוע בשופר אף שחל ר"ה בשבת, אעפ"כ גזרו רבנן לא לחקוע בשופר, ואין הכוונה שענין זה חסר בשבת, אלא דמאז, מזמן התקנה, ענין דתקיעת שופר נפעל כדרך ממילא

וכן י"ל עדיז, כנוגע ענין דבקשת צרכיו כתפלה, דאע"כ שהי' ראוי לאמרו אף בשבת, אבל משום טרחא או משום צערא, כפי שפ"א האבודרהם (שהביא בהערה בגליון הני"ל), וכן משמע

מלשון תשׁו' הרמב"ם הנ"ל, ומשום זה דחו ענין דבקשת צרכיו, ואין הפי' שענין זה חסר בשבת, אלא הפי' שתפלה בשבת "מ'דארף ניט אנקומען" לענין דבקשת צרכיו, משום שענין זה נפעל בדרך ממילא, וכנת' ככו"כ שיחות "אז וויבאלד בשבת איז "כל מלאכתו עשוי" דער אויבערשטער נעמט אויף זיך די מלאכה פון א אידן [וכמובא במארז"ל (ביצה טו, ב. שו"ע אדה"ז או"ח סי' רמ"ב ס"ג) לוו עלי ואני פורע], ובמילא איז מצד דעם אידן "כל מלאכתו עשוי" - האט דער איד קיינע דאגות פון עניני העולם (הלשון מלקו"ש ח"כ ע' 396).

ולכן מובן דכל גדר התפלה בשבת שונה. דהנה רוב מוני המצוה (ריש שורש מצות התפלה) העלו דתפלה בכל יום הוא מדרכנו, אך מדאורייתא הוא המצוה שיתפלל האדם ויבקש בעת מן העתים אשר יצטרך לדבר מן הדברים כמו בעת צרה וכיוצא, אז היא מ"ע מדאורייתא, והרמב"ם ס"ל שמ"ע בכל יום להתפלל, אבל י"ל דכו"ע מודים דבשבת אין מבקשים צרכיו, משום שהאדם נמצא במצב אחר לגמרי ש"דארף ניט אנקומען" לענין זה

[ויש להעיר מלקו"ש שבועות תשמ"א שביאר דחייב השמחה ביו"ט שבזמן הבית הי' ע"י שלמי שמחה, חל לכמה דעות גם בזמן הזה (מדאורייתא) ע"י אכילת בשר, ש"אין שמחה אלא בבשר".]

מובן בפשטות שבשמחה בבשר בזמן הזה אין לה הגדרים שישנם בשלמי שמחה, הנאכלים כטהרה ובירושלים כו', שכל אלה הם ענינים והגדרות מחמת ענין הקרבן של שלמי שמחה, אבל לא מחמת גדר השמחה שבו, שרק זה נוגע (לדעה זו) לקיום מצות שמחה יו"ט, עי"ש בארוכה.

עד"ז י"ל כנדו"ד, דכל הטעם מדוע עיקר ענין התפילה הוא "בקשת צרכיו", הוא משום שהאדם נמצא במצב שחסר לו צרכיו (ואף העשיר חסר לו, ע"ז מארז"ל מי שיש לו מנה רוצה מאתים כו' מרגיש שחסר לו משהו), אבל בשבת שיהודי נמצא במצב ד"כל מלאכתו עשוי" שאפי' לא חושב אודות פרנסתו ושאר צרכיו, הרי גדר תפלת שבת שונה, דמודג' בזה שנותן שבח והודי' לה' על הטובה שהשפיע לו (כביאור אדה"ז בסי' קפ"ה סוס"ב לגבי תפלה של כל יום, והביאור בהערה 34, קאי על תפלה דימי החול).

ויש להעיר כמה חשוב ענין הנ"ל, דאף שמצד הדין הי' ראוי לאמר כל שמו"ע, מובא בסי' רסח סעי' ה' - מי שטעה והתחיל תפלה של חול בשבת סימן רע לו ויפשפש במעשיו ויהרהר [כתשובה].

מיכאל לוזניק

- ישיבה גדולה ניו הייזען -

בהליקוט לפ' אמור ש.ז. הערה 36 וז"ל: בחדושי הגר"ה על "מכ"ם, דאם אין לנו פנוי יאינו רואה עצמו שעומד לפני ה'

ומתפלל אין זה מעשה תפילה, כברמב"ס שם ה"ו "וכל תפלה שאינה בכוונה אינה תפילה". עיי"ש. אמנם כוונת הלב (שיפנה את לבו כו' ויראה עצמו כו' עומד לפני השכינה) ה"ז בכלל "ה' דברים (ה) מעכבים את התפילה" (רמב"ס רפ"ד שם). ולפי המבואר בפנים ג"ז אינו מספיק שייקרא מעשה תפלה, אלא צריך להיות הרגש ד"מתחנן (ומתפלל)" בשעת התפלה, וראה שו"ע אדה"ז שם סו"ס קא "שתפלה בלא כוונה אינה כלום" (ראה ספר חסידים סתקפ"ה, תשפ"ה, ובמג"א שם סק"ה), והמדובר שם בכוונה "שיבין מה שאומר שלכן מוטב שיתפלל בלשון שנבין". ואולי הלשון "אינה כלום" היינו שאינו יוצא בה יד"ח (ראה שו"ע אדה"ז שם סס"ב ס"ב), או שמה שכתב "בלא כוונת הלב שתפלה בלא כוונה אינה כלום" ה"ז הכוונה הכללית ולא פירוש המלות. ודוחק. ועצ"ע. עכ"ל.

הנה בגר"ח שם חילק בין כוונה כללית שעומד בתפלה לפני ה', וכוונה פרטית דפירוש המלות, דבכוונה כללית שעומד לפני ה' מעכבת בכל התפלה משא"כ כוונה דפ"י המלות מעכבת רק בברכה ראשונה. מקורו הוא דבפ"ד הט"ו כתב הרמב"ס "כל תפלה שאינה בכוונה אינה תפלה ואם התפלל בלא כוונה חוזר ומתפלל בכוונה" ומדסתם משמע דדין כוונה מעכבת בכל התפלה ובריש פ"י כתב "מי שהתפלל ולא כיון את לבו יחזור ויתפלל בכוונה ואם כיון את לבו בברכה ראשונה שוב אינו צריך" ולכאורה זהו סותר למש"כ הרמב"ס בפ"ד דהעדר הכוונה מעכב בכל התפלה? ולכן מחלק, בפ"ד מיירי בכוונה כללית שעומד לפני ה' שהוא מעצם מעשה התפלה ומעכבת בכל התפלה ובפ"י מיירי בכוונה דפ"י המלות ומעכבת רק בברכה ראשונה, עיי"ש בארוכה.

והנה כאגרות אדמו"ר האמצעי נ"ע אגרת י"ח (ע' רס"ו) מבאר בענין כוונת התפלה, וז"ל: הגם שלפ"ד הרמב"ס ז"ל א"צ לכוון רק לפני מי הוא עומד, אבל עכ"ז צריך לכוון אל פ"י המלות דוקא כפ"ד הטור וכ"ה ע"פ הקבלה האמיתית'.

וביתר אריכות - אגרת ל"ו (ע' שי"א) - ובזה מחולקים הרמב"ס והטור בדרך הפשוט שלפ"ד הרמב"ס הכוונה שכלב לפני מי הוא עומד ולא בפ"י המלות בפרט. ולדעת הטור בפ"י המלות בפרט. ושניהם אמת. עכ"ל"ק.

והנה מוכח דאדמו"ר האמצעי סבר דגם מש"כ הרמב"ס בריש פ"י מיירי בכוונה הכללית דעומד לפני ה' דלפי א"א רק כוונה זה היא כוונה המחוייבת בתפלה לדעת הרמב"ס ולא הכוונה פרטית דפ"י המלות, וכדכתב להדיא. ויש לבאר דלא ניחא לי' בפ"י הגר"ח דגם לדעת הרמב"ס "תרי גווני כוונות יש בתפלה" ובכוונה דפ"י המלות איירי הרמב"ס ברפ"י, דעיקר חסר מן הספר דהיינו אי כפ"י הגר"ח דבפ"י איירי בכוונה דפ"י המלות הו"ל להרמב"ס לפרש הכי בהדיא אבל לא כ"כ אלא סתם "כיון את לבו" ולא הזכיר כלל בכוונת פ"י המלות ולכן צ"ל דמיירי בכוונה שמדבר בו כל

הזמן "ויראה עצמו כאלו הוא עומד לפני השכינה" כוונה כללית שעומד לפני ה'. (וכנראה דהרגיש בזה הרא"י ריבלין ז"ל (יגד"ת שנה חמישית ע' רז-רח) "מדסתם הרמב"ם משמע דכונתו על הכוונה שכו' בפ"ד". עיי"ש).

אלא דלכאור' אכתו קשיא, כפי' א"א דגם בפ"י מיירי באותו כוונה כבפ"ד כוונה כללית דעומד לפני ה' חוזרת דיוק הגר"ח דמפ"ד משמע דכוונה מעכבת ככוונת התפלה "ואם התפלל בלא כוונה חוזר ומתפלל בכוונה" וברפ"י כתב להדיא דכוונה מעכבת רק בכרכה ראשונה?

וי"ל דבפ"ד (הט"ו) ביאר דין כוונה בכללות ומהו הכוונה (ט"ז) וכו' ובפ"י פורט דדוקא אם לא כיון גם בכרכה ראשונה חוזר ואח"כ פירט שאר דיני טעות, [ומסתמא הגר"ח לא פלי כא"א דלפ"ד הרמב"ם הכוונה היא רק שעומד לפני ה' ולא פלי המלות ואז יצטרכו לומר כנ"ל דהדין ברפ"י הוא פרוט על הדין בפ"ד דידוע בכללי הרמב"ם "דסותם במקום א' סומך על מש"כ במקום הקדום אבל לא סותם וסומך על מה שיפרש אח"כ (ראה ביד מלאכי, כללי הרמב"ם, כלל ו')]. אבל י"ל בדעת א"א ובפשטות דכלל הנ"ל איירי שלא סומך בסוג ה"ל מה שיפרש בענין זה בסוג ה' מאוחרים (אף דכגון דא מצינו יוצאים מן הכלל עיי"ש ביד מלאכי) אבל בה' תפלה עצמה כשמיירי בכללות ענין הכוונה יכול לסתום בנוגע להפרט מתי צריך לחזור וסומך על מה שיפרש ויפרט אח"כ].

ודאתינן להכא, יל"ע, אם ביאור כ"ק אדמו"ר שליט"א בדעת הרמב"ם דהכוונה דעומד לפני ה' ולהתפלל באופן של תחנה ובקשה וכו' הוא חלק מעצם מעשה התפלה ובלעדו התפלה אינו תפלה מתאים עם ביאור אדמו"ר האמצעי בדעת הרמב"ם, דלפי דבריו צל"פ דאפילו הכוונה שעומד לפני ה' מעכבת רק בכרכה הראשונה, וכדפי' רא"י ריבלין, וכנ"ל ובמילא אינו חלק מעצם מעשה התפלה שאז פשיטא שמעכבת בכל עת התפלה (שמ"ע) שבלעדו אינו תפלה.

יהודה שמשון גדאלאוויץ
- ישיבה גדולה ניו הייווען -

נ ג ל ה

ד. בספר "הערות וציונים" על ה' ת"ת לאדה"ז (להרה"ג וכו' ר"מ שי' אשכנזי - כפר חב"ד תשמ"ג) הערה 21/ג (ע' 76) כתב בענין מ"ש אדה"ז שם (בתחלתו): "שיהא בן (אבות פ"ה) חמש שנים דהיינו בשנה חמישית, שאז מלמדו לקרות תורה שבכתב מעט מעט בביתו" - "ואולי י"ל דבימיהם שעיקר הלימוד הי' הקריאה דהי' לומדים מספרים העשויים כס"ת שלנו בלא נקו"ט (ופי' המלות לא הי' צריכים ללמדם) וא"כ כשהאב הי' מלמדו לקרות כל תורה שבכתב קיים האב מצות ולמדתם כמשמעו ללמדו בעצמו .. אבל בימינו שהסדר הוא להיפך דלאחר שלימדו האותיות א"כ יכול

הבן כבר לקרות בעצמו אם ירצה את כל התורה כולה כיון שלומד מספרים העשויים בנקו"ט וא"כ אם האב יקרא עמו בפו"מ את כל התורה אי"ז שהאב הוא המלמדו לקרות דאין מלמדו בזה כלום" עכ"ל.

והנה מדבריו משמע: (א) שברגע שהבן יודע "אותיות התורה" (או אפילו כמה מלים) יודע כבר "לקרות בעצמו .. את כל התורה כולה". (ב) שאין כיום מצוות "ולמדתם" בקריאה, כיון ש"אין מלמדו בזה כלום".

אבל דבריו אינם נראים כלל וכלל:

(א) דכתב הרמב"ם בהל' אישות (פ"ח ה"ד): "האומר לאשה הרי את מקודשת .. על מנת שאני קורא צריך להיות יודע לקרות תורה נביאים וכתובים בדקדוק יפה", עכ"ל - וכך גם נפסק בשו"ע אה"ע סי' לח סכ"ה - ולפי דבריו קשה, מדוע צריך לדעת לקרות "בדקדוק יפה" את כל התנ"ך הרי אם רק יודע כמה מלים ממלא אם ירצה יוכל לקרות בעצמו את כל התנ"ך, א"כ ה"י צריך להיות הדין, שאפילו שיודע רק כמה מלים ג"כ תהי' מקודשת,

ומזה משמע (א) שבאם יודע כמה מלים טרם יודע לקרות כל התורה. (ב) מהו הגדר של ידיעת הקריאה? - היינו ש"יודע לקרות תנ"ך בדקדוק יפה".

(ב) והנה בה' ת"ת פ"ב ה"ב כתב אדה"ז: "אך אם מוציא כשפתו אע"פ שאינו מכין אפי' פירוש המלות מפני שהוא ע"ה ה"ז מקיים מצות ולמדתם ולפיכך כל ע"ה מברך ברכת התורה בשחר לפני הפסוקים וכך כשעולה לס"ת", עכ"ל - מכאן הוכחה ברורה שקיום מצות ולמדתם, הוא גם על קריאה בלי הבנה. וגם בזה שייך הגדר של לימוד, אפי' כשחוזר על אותו דבר כמה וכמה פעמים, וא"כ גם בנדו"ד שהאב קורא עם בנו את ה' חומשי תורה מקיים את מצוותו "ולמדתם אותם את בניכם". (ואין להעלות על הדעת לומר שדוקא בגדול שקורא בלי הבנה מקיים מצות ולמדתם, משא"כ קטן).

ועי' רש"י ברכות (ה, א) ד"ה זה מקרא "חומש שמצוה לקרות בתורה" עכ"ל - ומסביר המהרש"א שם (בחד"א) "דהיינו גוף התורה והיא נקראת מקרא בכל מקום בלשון התורה ובזו המסכת שהיא תחלת הש"ס בא לפרש דע"כ נקראת התורה מקרא בלישנא דתלמודא בכ"מ ע"ש שמצוה לקרות בה עכ"ל והיינו דבעי לקרותה בכתב בנקודותיה בפיסוק טעמי'ה". עכ"ל.

וכ"כ בסה"מ פרי"ת (ע' רנט): "ולכן בתושב"כ העיקר הוא הקריאה דתורה, וכידוע דבתורה יש ב' ענינים קריאת התורה ועיון התורה דעיון התורה הוא בתושב"כ ובתושב"כ הוא מצות קריאה וכמ"ש במ"א". עכ"ל - ובסה"מ קונטרסים ח"ב (ע' 790): "להיות דתורה שבכתב עיקר ענינה היא הקריאה, ובתושב"כ הנה העיקר הוא העיון דוקא". עכ"ל.

ומזה יוצא שחובה על כל אחד לדאוג שבנו יקרא מגיל 4 עד 6 או 7 (נוסף ללימודים אחרים) את כל חמשת חומשי התורה, ובאם אביו אינו יכול לעשות זאת בעצמו מסיבות שונות, חייב לדאוג שהמלמד יעשה זאת (בשליחותו), כדי לקיים מצות ולמדתם שהיא מצות עשה מן התורה.

וכמוכן שאין זה גורע ממה שצריך לגמור אח"כ, ה' חומשי תורה עם פיה"מ ואח"כ עם פרש"י עד גיל 10.

הרב דניאל אליעזר ליפא קורצווייל
נחלת הר חב"ד - אה"ק.

ח ס י ד ו ת

ה. כס' שעורים בספר התניא עמוד 93 כתוב שם וז"ל רק עונשים חמורים שמענשים על ביטול תורה בפרטות מלבד עונש הכללי לכל ביטול מ"ע מחמת עצלות בגיהינום של שלג, וכתוב שם בהערה 9: אנדערע ווילן דא לערנען אז דער גיהינום של שלג איז א רפואה צו דער קאלטקייט פון נפש ווי דאס רייכן שניי אויף א פארפרויענעם אבר העלפט צוריק ברענגען אין אים די בלוט - צירקולאציע אבער דער רבי שליט"א צווייפעלט שטארק אין די ריכטיקייט פון אט דעם פשט און ער זאגט אז אין לקו"ת להאריז"ל איז ניט משמע ער האט אויף דעם צוגעשריבן צע"ג אם נכון הוא; ואיכ' למה גוזלין השלג כו' שבלקו"ת שם עכ"ל.

ולהעיר מהמאמר להבין כו' בתחלת ספר התניא מהצ"צ נדפס בספר קיצורים והערות בספר התניא עמוד מ"ד וז"ל: וגיהינום של אש מלבן ומוציא הכתמים הבאים ע"י יסוד האש שבנה"ב כמשל מי שנכווה רגלו מכניסים אותו במקום החם ביותר אזי יוציא מכת חמימות זו וכמו שמוציאים כתמים מבגד ע"י ברזל מלובן וגיהינום של שלג מרפא ומוציא מכות הנעשים ע"י יסוד המים שבנה"ב כמשל מי שנקרשה רגלות אזי מרפאים אותה ע"י שמכניסים אותה במים קרים כו' עכ"ל.

מנחם מענדל גורארי'

ש י ח ו ת

ו. בהתוועדות ש"פ בהו"ב ש.ז. בשיחה הב' נתבאר בענין מ"ש חכמי המדע שמציאות ההרים נעשית כתוצאה מהתפרצות של רוח ואידים שישנם בקרב האדמה. וכאמור - הם חושבים שזהו חידוש שנחגלה על ידם, אבל האמת היא - שענין זה נאמר כבר בתורה: הר הוא בחי' צומח שבדומם, כנ"ל. ומכואר בע"ח בסופו [וראה גם לקו"ת חוקת נז, ד] שכצומח יש נפש הדומם, ונוסף לזה - גם נפש הצומח. ונמצא, שחר - צומח שבדומם - יש בו (מלבד נפש הדומם, גם) רוח נוסף - נפש הצומח, ומפני זה הרי הוא מציאות של הר - למעלה ממישור. (הלשון הנ"ל לקוח מההנחה בלה"ק).

ונסמן בזה בהנחות הת' לכו"כ מקומות בדא"ח מענין זה:

בסה"מ תקס"ג ח"א יע' קכו: הנה ארז"ל לא כאברהם שקראו הר כו' הענין הוא לפי שהתפעלות האהבה נק' בשם הר ... ולכאורה איך יתכן לומר בחי' ההתנשאות ביסוד העפר הדומם אך להיות כי כל הר' יסודות כלולים המה זמ"ז כידוע ע"כ גם בחלק הדומם יש מחלק יסוד הרוח והוא בחי' ההתנשאות שיש בעפר ושל ההר במה שהוא מוגבה ומרומם מכל שאר שטח הארץ לפי שיסוד עפר שבהר הוא מבחי' יסוד הרוח שבחלק הדומם. ע"כ.

בסידור עם דא"ח קלד, א: שהכל היה מן העפר כו' פירוש כל חלקי דצח"ם כלולים היו תחלה במדריגה התחתונה שהיא העפר חלק הדומם כמ"ש ואד יעלה מן הארץ דייקא והאידים כלולים ממים ועפר ורוח ואש כידוע אלא שחלק המים יותר בו כו' וההר הוא בחי' יסוד הרוח שבארץ להיותו עולה בגובה כמ"ש במ"א על ענין לא כאברהם שקראו הר כו'. ע"כ (המאמר הזה בסידור (ד"ה כי הנה יוצר הרים) הוא משנת תקס"ד כמצויין בסוף סה"מ תקס"ד, ובציונו כמ"ש במ"א כו' לכאו' כוונתו להמאמר מתקס"ג הנ"ל).

ובהנחות הת' שם צויין עוד לכמה מדרושי כ"ק אדהאמ"צ בענין זה בארוכה ע"ש.

ואולי יש להעיר ולציין ג"כ מענין הקרוב לזה, באוה"ת בראשית א, א וז"ל: פב"ת דברכות נ"ט א' גבי והזוועות שהוא רעידת הארץ ... ובספרי הטבע דרעידת הארץ נמשך מן האויר העצור בבטן האדמה כו' כשמתפשט מחמת חום האש ע"כ בוקע הארץ. ע"כ. ובד"ה בגמ' פ' הרואה זועת הארץ מכ"ק אדמו"ר הצ"צ (ראיתו בכתובים) ז"ל: ובספרי הטבע דרעידת הארץ נמשך מחמת האויר העצור בבטן האדמה ובהתחמם מן האש שבבטן הארץ וטבע החום פועל באויר להתפשט אותו על כן הם בוקעים את הארץ וגורמי' לה רעדה ורעש כו' ... כמו שאד יעלה מן הארץ (שזהו יציאת קצת מיסוד הרוח והאויר שכלול בארץ כמ"ש בספר הברית גבי ואד יעלה). ע"כ.

הרב אלי' מטוסוב

- ברוקלין נ.י. -

ז. בשיחת ש"פ בהר-בחקותי (הנחת הת' - סמ"ז) נת' ענין המשפך: א משפך אין רוחניות - איז דער ענין הצמצום וואס דארף זיין באם משפיע בכדי ס'זאל אנקומען און זיין לפי ערך כלי המקבל. די גאנצע השפעה גייט טאקע איבער ... נאר דאס גייט איבער באופן מצומצם לפי ערך כלי המקבל.

ע"ד ווי ס'איז מבואר בכ"מ בנוגע צום אריז"ל און בעש"ט, אז בכדי משפיע זיין להעולם האבן זיי געדארפט מצמצם

זיין זייער המשכה און מאכן אויף דעם א צנור לפי ערך כלי המקבל.

ובמ"מ וציונים שם (ע"ד הכעש"ט): ראה תו"ח ויחי קח, ג. אוה"ת מקץ תתשב, ב. סה"מ עזר"ת ע' קה. תרפ"ח ע' כו.

והנה הגם שבהתוועדות נזכר שענין הנ"ל מובא בתו"ח - יל"ע אם הכוונה לתו"ח הנ"ל וז"ל בתו"ח שם: ובזה יוכן מה שמספרים בשבחי הבעש"ט ז"ל שהתפלל והתענ' תענתיו שיוכל להשיב לשואלו דבר בעת עליית נשמתו בע"ש בין השמשות בקבלת שבת דוקא ולא שהי' כוונתו שהי' יכול להשיב לשואלו דוקא אלא הענין הוא דבשעת קבלת שבת אז עליות כל העולמות עד רום המעלות והי' נשמתו עולה במעלה ומדרגה גבוה מאד (כמו בבחי' יוסף ומשיח בחי' צ"ע שבכל דור ודור כידוע) ולא הי' יכול להשפיל את עצמו למטה כלל להשיב לשואלו ... ולזה התפלל כמה תפלות שיוכל לירד למטה דוקא בעת עליות נשמתו...". עכ"ל. ועד"ז הוא בשאר הציונים. ואולי משו"ז כתבו בהמ"מ: ראה תו"ח וכו', דהיינו שזה רק עד"ז.

* * *

ח. כשיחת ש"פ שמיני ש.ז. (הנחת הת' - סל"ו ואילך) מביא מש"כ הרמ"א באו"ח סקנ"ו "אין העכו"ם נשבעין בזה"ז בע"א ואע"ג דמזכירין הע"א מ"מ כוונתם לעושה שמים וארץ אלא שמשתתפים שם שמים ודבר אחר ולא מצינו שיש בזה משום לפני עור לא תתן מכשול דהרי אינם מוזהרין על השיתוף",

ונתבאר בהשיחה דהרמ"א אומר כאן ב' דברים: א) "אין העכו"ם בזה"ז נשבעים בע"א", נאר דאס וואס זיי זאגן ארויס א שבועה איז דאס (ניט נשבע בע"א, נאר) ווייל מעשה אבותיהם בידיהם, זיי באנוצן זיך מיט א לשון וואס זייערע עלטערן און זיידעס בדורות שלפנ"ז האבן גענוצט (אבער זייער כוונה דערביי איז ניט לע"א). און [ובס"ז נת' הטעם על זה דהוי משום "ירידת הדורות", "זיי זיינען היינט ניט אזוי פרום (אפילו די פרומע צווישן זיי) ווי זיי זיינען אמאל געווען"]
(ב) אפילו אויב מ'וועט זאגן אז ס'איז דא א גוי וואס כשבעתו בע"א האט ער כוונה (און ס'איז ניט נאר אן ענין פון מעשה אבותיו בידיו) - מ"מ כוונתם לעושה שמים וארץ אלא שמשתתפים שם שמים ודבר אחר ולא מצינו שיש בזה משום לפני עור לא תתן מכשול דהרי אינם מוזהרים על השתוף".

ולכאורה יל"ע מהי ההוכחה דהרמ"א כותב כאן ב' דברים,

דפירוש הפשוט לכאו' הוא דכותב כאן ענין אחד: "אין העכו"ם כזמה"ז נשבעים בא"ע (כי מעת שנתחדשה אמונת הנצרות אין עובדים כוכבים ומזלות כו'). ואע"ג דמזכירין הע"א

(דהיינו שמזכירין שמו של אותו האיש שהוא ע"ז -) מ"מ כוונתם לעושה שמים וארץ אלא שמשתתפים שם שמים ודבר אחר (היינו דזה שמזכירין גם שם ע"ז הוא רק בתור שתוף) ולא מציינו שיש כזה משום לפני עור לא תתן מכשול דהרי אינם מזהרים על השתוף".

אמנם כשמעיינים במקור דברי הרמ"א (תוד"ה שם, בכורות ב, ב. תוד"ה אסור, סנהדרין סג, ב. ועוד) - יובן שהרמ"א כותב כאן ב' דברים.

וז"ל התוס' (בכורות שם): "בזמן הזה כולם נשבעים בקדשים ואין תופסין בהם אלקות ואע"פ שמזכירין עמהם שם שמים וכוונתם לדבר אחר מ"מ אין זה שם עבודת כוכבים כי דעתם לשם עושה שמים וארץ ואע"ג שמשתתף שם שמים וד"א אין כאן לפני עור לא תתן מכשול דבני נח לא הוזהרו על כך". עכ"ל.

ולכאור' לאחר שכתבו התוס' "ואע"פ שמזכירין עמהם שם שמים וכוונתם לד"א מ"מ אין זה שם עכו"ם כי דעתם לשם עושה שמים וארץ" מה מוסיפים במ"ש "ואע"ג שמשתתף שם שמים וד"א כו' "הרי כבר כתבו דהגם שמשתתפים אין זה שם עכו"ם כי דעתם לעושה שמים וארץ, והו"ל רק לכתוב (לאחר "ואע"פ שמזכירין .. דעתם לשם עושה שמים וארץ") "דבני נח לא הוזהרו על כך (שתוף)".

דמזה משמע לכאור' דהמדובר כאן הוא אודות ב' סוגי נוצרים, (1) הסוג ד"מעשה אבותיהם בידיהם" וע"ז כתבו התוס' "בזמה"ז (מצד "ירידת הדורות" אצלם) כולם נשבעים בקדשים ואין תופסין בהם אלקות ואע"פ שמזכירין עמהם שם שמים וכוונתם לד"א מ"מ אי"ז שם עכו"ם כי דעתם לשם עושה שמים וארץ"; (2) "ואע"ג (פי': והגם שישנם נוצרים) שמשתתף שם שמים וד"א (והיינו שכוונתם הם לא רק "לשם עושה שמים וארץ" כסוג הא' בנוצרים, מ"מ) אין כאן לפני עור לא תתן מכשול דבני נח לא הוזהרו על כך (שתוף)". [אמנם עפ"ז עדיין יל"ע בהלשון "אע"ג". ואכ"מ].

והנה הגם שאפשר לפרש דברי הרמ"א שאומר רק דבר אחד, אבל מובן שגעשמאקער יותר לבאר ולפרש דברי הרמ"א עפ"י מקור דבריו (בעלי התוס' וכו'), ובפרט שכן נתבאר בהשיחה. עיי"ש בארוכה.

ולהעיר שעפ"ז נמצא שהרמ"א מרמז ומבאר כאן בחאו"ח למ"ש המחבר ביו"ד הל' ע"ז סו"ס קמח: "יש אומרים שאין כל דברים אלו אמורים אלא באותו זמן, אכל בזמן הזה אינם בקיאים בטיב אלילים...". וכב"י לטור יו"ד שם מבאר: "אלא מנהג אבותיהם בידיהם".

ט. בהתוועדות דש"פ בהר בחוקותי ש.ז. ביאר כ"ק אדמו"ר שליט"א שהטעם שרש"י מפרש עבד נרצע קודם ל"שלא כלו לו שש", מפני שלכאורה קשה להבין חמש למקרא, דתורה צ"ל ע"פ צדק ויושר ואיזה יושר זה, שעבד שלא כלו לו שש ילך לחפשי, ובמילא כותב רש"י קודם, בנידון הנרצע שעל זה לא שילם האדון כלום.

ולכאורה א"מ* הלא בפסוק כה, נ, כתוב "וחשב עם קונה משנת המכרו לו עד שנת היובל יהי' כסף ממכרו במספר השנים". ורש"י מפרש "חשבון המגיע לכל שנה ושנה יחשיב כאילו נשכר עמו כל שנה במנה וינכה לו" ובמילא לכאורה איזה היפך היושר יש כאן, האדון משלם "כל שנה במנה".

(ואין לומר, שבפסוק כה, נ, מדובר דוקא שנמכר לגר תושב או לעקר משפחת גר, שלכאורה איזה נפקא מינא יש למי הוא נמכר).

א' הת'

י. בהתוועדות הנ"ל ביאר כ"ק אדמו"ר שליט"א שמה שרש"י מביא "א"ר יהודה מהי לשון דרור כמדייר בי דיירא וכו'", שה"וכו" מרמז גם על לבוש ואכילה רק שהדירה הוא העיקר,

ולכאורה א"מ, הלא רש"י כותב להלן כז, ח, שמה נקרא אשר ת שג ידו (לפי פשוטו של מקרא) הרי"ז "מטה כר וכסת וכלי אומנות", שזה הכי עיקר והכי פחות, שלא רק שמונה דברים הלא עיקרים, אלא גם שאינו מונה הדבר הכי עיקר - "דירה".**

א' התמימים

- תות"ל 770 -

יא. בשיחת ש"פ ש"פ בהו"ב ש.ז. (הנחת הת') סל"ו, נת' דכיון דמ"ת הי' ע"י "בנינו עורבים אותנו", כדאי להשתדל להביא הילדים לביהכנ"ס בחגה"ש לשמוע העשרת הדברות, וכמשנ"ת כמ"פ (נסמן שם בהערה 150).

(* ואולי י"ל שם הכוונה כשבא "ליגאל" צריך לחשוב כאילו נמכר עד היובל, וכאן בהשיחה (אולי) הכוונה, שכשא' קנה עבד ג' שנים לפני היובל, ולא עלה על דעתו שהיובל הוא לאחר ג' שנים, נמצא, כשבא היובל יוצא לחפשי "היפוך הצדק והיושר".

(** בפשטות י"ל שכאן הכוונה שהדירה היא העיקר בזה שמתבטא ענין החירות שיכול לדור במקום שהוא רוצה, משא"כ שם, הוא מונה הדברים הכי הכרחיים "כדי חייו" וק"ל!

וכדאי להעיר ממ"ש הרוקח בהל' שבועות סרצ"ו. וז"ל:
 "מנהג אבותינו שמושיבין התינוקות ללמוד בשבועות לפי שניתנה
 בו תורה. רמז שמכסין הנער שלא יראה כלב ביום שמחנכין אותו
 לאותיות הקודש, גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא.
 כעלות השחר יום עצרת מכיאיין הנערים, על שם בהיות הבקר ויהי
 קולות וברקים. ומכסים אותו תחת המקטורין. מכיתם ועד ביהכנ"ס
 או עד בית הרב, על שם ויתיצבו בבתחתית ההר". עיי"ש.

* * *

יב. בשיחה הנ"ל סנ"ד ואילך שהגם שמובא בשם המונקאטשער
 ("דרכי חיים ושלום" - סדר נפ"א ותחנון סקצ"א) שלא לאמר
 תחנון גם ביום ט"ו באייר, מ"מ נראה שהכותב כתב זה ע"פ סברא
 וע"ד "לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר", דהרי ידוע
 דהמנוקאטשער פוסק בכ"מ ע"פ פסקי אדה"ז ובפרט מסידור אדה"ז.
 עיי"ש בארוכה.

אבל יש להעיר ממ"ש המונקאטשער בעצמו בספרו נמוקי או"ח
 סקל"א וז"ל: בשער יששכר במאמר פיסחא זעירא לפסח שני כתבתי
 דמכאן ראוי שאין להחסיר תחנון בפסח שני רק ביום י"ד או
 (אולי) עוד למחרתו ביום ט"ו באייר כמ"ש בשם המחברת הקודש
 מכתהאריז"ל. כי במק"א כתב שלא לאמר תחנון גם ביום ט"ו
 באייר יען שבליילה אכלו פסח על כן מקודש קצת גם יום שלאחריו
 בבקר. ובמק"א כתב (המחברת הקודש) דאין להחסיר תחנון רק ביום
 י"ד ולא בט"ו. עכ"ל עיי"ש. אבל מסיים שם (בנימוקי או"ח)
 דזה שאין אומרים תחנון בט"ו הוא ס"ס.

* * *

יג. בשיחה הנ"ל סנ"ח הוגה עיי" כ"ק אדמו"ר שליט"א בהערה
 242 - על מ"ש בפנים השיחה "יה"ר כו' שיבנה ביהמ"ק כו'":
 "חותם פ"ה דאבות - פרק דש"ק זה".

והנה באם הכוונה לוחם וסיום ממש דהפרק - הרי בסידור
 אדה"ז מסיים במשנה "הוא היל' אומר בן חמש שנים כו'", וכן
 לפי שאר הגירסאות (הובאו ונסמנו בלקו"ש חל"ז ע' 394 הערות
 49, 51) סיום הפרק הוא במשנה "בן הא הא אומר לפום צערא
 אגרא".

אבל ראה ביאור הגר"א על המשנה שכתב: "כאן (בסיום הפרק)
 צ"ל י"ר שיבנה כו' וכן בסוף תמיד, וכאן לפי שהוא כלל התורה
 משה קבל כו' ואין תורה בלא ביהמ"ק כמ"ש (איכה ב, ט) מלכה
 ושרי' בגוים אין תורה, אמר י"ר שיבנה כו' כמ"ש (ישעי' יא, ט)
 ומלאה הארץ דעה את ה'". עכ"ל.

יד. בשיחת ל"ג בעומר, ובהמכתב וכו' דובר אודות ר"א הלוי שאמר נחם כברכת תשכון, אפ"ל בזמן שמחתינו - חול המועד. ובעצם ה"ל צ"ל גם בשבת ויו"ט, רק שה"ל א"א אז, לפי שא"א אז ברכת ולירושלים וכו' יעו"ש.

ויש להעיר, שיש בזה נפק"מ למעשה אם בעצם שייך אמירת גם נחם בשבוי"ט, והוא עפ"י המבואר בשו"ע אדה"ז סי' קי"ז סעי' כ, שכימות הגשמים שואלין גשמים כברכת השנים - ברך עלינו. ופוסקים לשאול אחרי תפילת מנחה של ערב פסח. ז.א. שפעם הראשון שמתפללין שמו"ע בלי לשאול הוא במוצאי יום ב' של פסח - א' דחוו"מ, כי הרי ביו"ט אין מתפללין י"ח ברכות. אבל בעצם פוסקין אחרי מנחה. ומביא אדה"ז שיש בזה נפק"מ למעשה. והוא, אם טעה והתפלל בשבת תפילת י"ח ונזכר באמצע ברכת השנים, שצריך לגמור אותה ברכה כמ"ש בס"ח, שלא ישאל גשמים, שזמנה כבר נפסק, יעו"ש.

וא"כ ה"ה בנדו"ד בא' שאומר נחם כל השנה, אם אומרים ששבת ויו"ט גם זמנה (של נחם) אז בטעה ונזכר כברכת תשכון, ה"ל אומר נחם לפני שסיים הברכה.

וי"ל בהנ"ל עפ"י מ"ש אדה"ז בשו"ע שם, שבשאלה ה"ה יחיד ונגרר אחרי הציבור. משא"כ בנדו"ד, ועצ"ע.

א' מאנ"ש

- ברוקלין נ.י. -

ה ל ו ם י ו ם

טו. כ"ט אייר "עלית הנשמה היא שלש פעמים בכל יום בהג' תפלות, ובפרט נשמת הצדיקים דילכו מחיל אל חיל, ודבר ודאי, אשר בכל עת ובכל מקום קדוש היותם, נושאים רנה ותפלה בעד המקושרים אליהם ואל פקודתם ושומרים פקודיהם, ובפרט בעד תלמידיהם ותלמידי תלמידיהם, להושע בגשמיות וברוחניות".

ממכתב כד ניסן, תרח"ץ (אג"ק אדמו"ר הרי"צ ח"ד, נמצא בדפוס).

שלש פעמים בכל יום - להעיר ממ"ש בזח"א סכ, ב: בארבע סטרין אשא מלהטא בגי בן הנם... תלת זמנין כיומא ובכל זמנין דאמרי ישראל איש"ר מברך כו' אנון דרוחין לון.

רנה ותפלה - ראה ירמי' ז, טז. יא, יד.

ג' סיון "כשהסתפרו בימי הגבלה, קודם עה"ש, לא היתה רוח אאמו"ר נוחה מזה".

ראה שו"ע שו"ע אדה"ז סחצ"ג ס"ו. וראה פתורא דאבא (מנהגי האר"י - ענין ימי העומר, סל"ט). ס' מורה באצבע

(להרחיך"א) ס'י רכא. דרכי חיים ושלום, ס'י תרכח.

"המעייך בשיתת תוד"ה תורה (שבת פט. א) יכין, שחה"ט
הוא זמן עת רצון למעלה, והש"ת מטריד את המקטרג על עם
ישראל, כדוגמת הטרדתו בשעת התקיעות בר"ה ויום הקדוש דצום
כפורים".

ממכתב כה אייר, ה'ש"ת.

להעיר ממ"ש בזח"א רנד, א (השמטות): קב"ה יהב לון
אורייתא קדישא... ואינהו ידעי לדחיא מנייהו כל מקטרגין
... ביומא דר"ה... לא אתייהיב רשות למקטרגא... ביומא דכיפורי
... לא אתקרב למקדשא מסאבא.

לזכות

הילד יהודא שיחי

לאורך ימים ושנים טובות

לרגל הכנסו לבריתו של א"א ע"ה

ביום השבת קודש פ' בהוב"ח כ"ד אייר

תהי' שנת גאולת משיח

ולזכות

אחותו חנה ראדע תחי

נדפס ע"י

הוריהם

הרה"ת ר' משה חיים וזגתו מרת ראבא שיחי

לזון

זקניהם

הרה"ת ר' יקותיאל זלמן וזגתו מרת שרה שיחי לזון

הרה"ת ר' שואל משה שיחי קליזן